

Bioforsk Rapport

Vol. 2 Nr. 81/ 2007

Næring etter læring

- framtidswerksted for nordnorske naturbruksskoler

Odd Arild Finnes

Bioforsk Nord Holt

Hovedkontor
Frederik A. Dahls vei 20,
1432 Ås
Tlf: 03 246
Fax: 63 00 92 10
post@bioforsk.no

Bioforsk Nord
Pb 3262
9292 Tromsø
Tlf: 03 246
Faks: 77655143
holt@bioforsk.no

Tittel/Title: Næring etter læring
Forfatter(e)/Autor(s): Odd Arild Finnes

Dato/Date: 13.07.07	Tilgjengelighet/Availability: Åpen	Prosjekt nr./Project No.: 1610026	Arkiv nr./Archive No.: 621.5
Rapport nr./Report No.: 81/2007	ISBN-nr.: 978-82-17-00221-5	Antall sider/Number of pages: 13	Antall vedlegg/Number of appendix: 6

Oppdragsgiver/Employer: Nordnorsk Landbruksråd	Kontaktperson/Contact person: Bjørn Mathisen/ Unni Hellebø Andreassen
--	---

Stikkord/Keywords: Naturbruksskole, landbruksutdanning, agronomutdanning Agronomist education	Fagområde/Field of work: Arktisk landbruk og utmark Arctic Agriculture and Land Use
---	--

Sammendrag Prosjektet skal forbedre samarbeidet mellom landbruksnæring og naturbruksskoler for gjennom felles innsats å videreutvikle et nordnorsk landbruk med høy kompetanse.

Summary: A project for collaboration between education and business within agriculture in Northern Norway
---

Godkjent / Approved

Olaug Bergset

Prosjektleder/Project leader

Odd Arild Finnes

Forord

Prosjektet blei igangsatt etter ønske fra Nordnorsk Landbruksråd, og organisasjonen har gitt prosjektet stor oppmerksomhet. Stor takk til Agnar Hansen som var leder i initieringsfasen, Bjørn Mathisen som var leder i gjennomføringsfasen, og til Unni Hellebø Andreassen som er sekretær for rådet.

Samarbeid på tvers av sektorer er vanskelig å få til uten samarbeidvillige deltakere. Heldigvis har det vært god vilje til samarbeid hos alle aktører som har deltatt i prosjektet, her må spesielt lederne for de fem grønne naturbruksskoler i Nord-Norge berømmes. Dette har vært avgjørende for de resultat som er oppnådd, og det blir avgjørende for å ta vare på og utvikle nordnorsk landbruksutdanning og nordnorsk landbruk i framtida.

Med takk til alle som har bidratt i prosjektet, og tvi tvi til skolene og organisasjonene i arbeidet framover.

Odd Arild Finnes
prosjektleder

Innhold

1.	Sammendrag.....	4
2.	Innledning.....	5
3.	Prosjektmål og gjennomføring	6
3.1	Hensikt.....	6
3.2	Mål.....	6
3.3	Konferanse i Harstad april 2005	6
3.4	Arbeidsgrupper	7
3.5	Utdanningsseminar i Tromsø februar 2006.....	7
3.6	Gjennomføring av tiltak i 2006 og 2007	8
4.	Resultater og diskusjon.....	9
4.1	Oppfølging av seminaret i Tromsø	9
4.2	Måloppnåelse	10
4.3	Erfaringer og oppfølgingsbehov	10
5.	Økonomi.....	11
6.	Referanser	12
7.	Vedlegg.....	13

1. Sammendrag

Med Nodnorsk Landbruksråd som oppdragsgiver og prosjektledelse hos Bioforsk Nord blei prosjekt Næring etter læring startet i 2005. Hovedhensikten var å forbedre samarbeidet mellom nordnorsk landbruksnæring og nordnorske naturbruksskoler for å sikre at framtidens næringsutøvere får god kompetanse.

Stikkord for utforminga av prosjektet:

- rekruttering (av elever og framtidige næringsutøvere)
- kompetansekrav i framtidens landbruk
- kompetanse for et nordnorsk landbruk med egenart
- felles informasjonsbehov og markedsføringsbehov

Prosjektets hovedaktivitet var gjennomføring av to utdanningsseminar. Mellom seminarene var tre arbeidsgrupper i aktivitet for å utrede hvert sitt tema. De tre temaene var profilering av nordnorsk naturbruksutdanning, samarbeidsorganisering skole/næring og arktisk fagskole.

På det siste møtet blei det enighet om en handlingsplan. Det er etablert ei gruppe med en representant fra ledelsen ved de fem aktuelle nordnorske naturbruksskolene. Mye av ansvaret for å videreføre og konkretisere arbeidet er lagt til denne gruppa.

Prosjektmålene er i stor grad nådd. Det er etablert en samarbeidsarena og nettverk som kan videreføre arbeidet med samarbeid mellom skolene og mellom skoler og næring. Det er satt i gang samarbeidsprosjekt for å profilere naturbruksskolene.

2. Innledning

Ideen til prosjektet kom i en prosess hvor nordnorsk landbruksnæring satte fokus på regionale fortrinn og hvor Nordnorsk Landbruksråd ønsket en mer offensiv strategi for framtida. I en slik strategi er kompetanse et nøkkelord. Høg kompetanse er en forutsetning for næringas framtidige overlevelsessevne og utvikling. I dette bildet er det naturlig å rette blikket mot utdanningssystemet og skolene som utdanner framtidens nordnorske bønder. Mange av landbruksnæringas tillitsvalgte var usikre på om naturbruksskolene kunne imøtekomme næringas behov. I tillegg var enkelte av skolene inne i en negativ trend i forhold til elevsøkning og i forhold til aksept fra fylkespolitikkerne. Skolene på sin side hadde uttrykt at landbruksnæringa var for passiv og ikke en god nok støttespiller for skolene.

Tradisjonelt har det vært god kobling mellom de opprinnelige landbruksskoler og landbruksnæringa. Etter Reform 94 har det skjedd store endringer i skoleverket. Endringene har vært store i landbruksnæringa også, og tradisjonelle koblinger er brutt. Det var derfor et behov for å knytte nye bånd mellom næring og skole basert på dagens situasjon.

Med dette som bakteppe blei naturbruksutdanninga i Nord-Norge satt på dagsorden i Nordnorsk Landbruksråd. Styringsgruppa for rådet tok i mai 2004 kontakt med Nordnorsk kompetansesenter Holt (omdøpt i prosjektperioden til Bioforsk Nord) med ønske om å få arrangert en konferanse med sikte på å få en ny samlet strategi for naturbruksutdanninga.

Nordnorsk kompetansesenter Holt tok positivt i mot bestillinga. I samarbeid med Landbruksrådet blei ideen videreutviklet i 2004. Et viktig poeng var å legge inn flere aktiviteter i tillegg til konferansen for å sikre varig effekt. Både skolene, skoleeier (fylkeskommunene), landbruksnæring og landbruksforvaltning måtte engasjeres.

Med utgangspunkt i prosjektdirektiv og et budsjett på 279 000 kr blei det vinteren 2005 sendt søknad finansiering til fylkeskommunene og til landbruksavdelingene (BU-midler) i Nord- Norge.

3. Prosjektmål og gjennomføring

3.1 Hensikt

Ut fra diskusjoner i innledende fase kan hensikten med prosjektet oppsummeres i følgende punkter:

- Hindre at utdanningstilbudet innafor landbruk reduseres.
- Forbedre rekruttering av elever til skolene og senere til nordnorsk landbruksnæring
- At kommende bønder får god kompetanse i tråd med framtidens krav
- At kommende bønder får kunnskap om utviklingsmulighetene for nordnorsk landbruk

3.2 Mål

Målene blei beskrevet i eget prosjektdirektiv som blei lagt til grunn for søknader om finansiering.

Formål (overordnet):

Et godt videregående skoletilbud for framtidens nordnorske landbruks- og bygdenæring.

Målsettinger:

1. Etablere samarbeidsarena for landbruksnæringa og naturbruksskolene i Nord-Norge
2. Øke bevisstheten om skolens fremtidige rolle i forhold til bygder og næringsliv i endring
3. Spre gode erfaringer fra regionalt, nasjonalt og nordisk nivå
4. Øke samarbeid mellom skolene og mellom skolene og næringslivet i landsdelen

3.3 Konferanse i Harstad april 2005

Etter positiv tilbakemelding på økonomisk støtte fra fylkeskommuner og landbruksavdelinger blei naturbruksskolekonferansen fastsatt til 26. og 27. april 2005 i Harstad. Invitasjon blei sendt til landbruksorganisasjoner i nettverket til Nordnorsk Landbruksråd, til naturbruksskolene, til fylkeskommunene (som skoleeier og utviklingsaktør) og til landbruksforvaltningen hos fylkesmennene. De fem grønne naturbruksskolene som blei invitert var Tana videregående skole, Senja vgs, Rå vgs, Kleiva vgs og Vefsn landbruksskole. Konferansen var ellers åpen for alle interesserte.

I konferanseprogrammet (vedlegg 1) blei det lagt vekt på å få belyst problematikken både fra skolens og i fra næringens side og at man på et verksted før konferanseslutt kunne legge premisser for en felles strategi. Denne strategien skulle videreutvikles i arbeidsgrupper som skulle arbeide i etterkant. For hvert innlegg var det en forberedt kommentar (opponent).

Konferanseplanlegginga var hektisk, og prosjektlederen slet blant anna litt med å få alle fylkeskommunene representert. I tillegg meldte to innledere avbud dagen før konferansestart. Avviklingen av konferansen gikk ellers greit, og tilbakemeldingene fra deltakerne var gode. 39 personer deltok, innlederne inkludert. Alle naturbruksskolene i landsdelen var representert. Antall deltakere var omtrent som forventet. Som arrangør var vi fornøyd med konferansen. Vi fikk belyst og debattert sentrale problemstillinger og fikk startet en prosess i positiv retning.

På verkstedet som avsluttet konferansen, blei det bestemt å nedsette tre arbeidsgrupper:

- Gruppe 1: Profilering og markedsføring av naturbruksskolene
- Gruppe 2: Samarbeid mellom skole og næring
- Gruppe 3: Nordisk (Arktisk) fagskole

3.4 Arbeidsgrupper

Prosjektleder utformet mandat og fikk bemannet arbeidsgruppene i samråd med Nordnorsk Landbruksråd. Hver gruppe hadde tre eller fire medlemmer pluss sekretær. Gruppens mandat og sammensetning går fram av vedlegg 2. Det blei lagt vekt på at både næring og skole og at alle tre fylker skulle være representert i gruppene. Ut fra knapphet på tid og penger kunne vi ikke ha mer enn et fysisk møte i hver gruppe. Øvrig kommunikasjon måtte skje via telefon eller e-post. Jobben i arbeidsgruppene blei gjort i løpet av høsten 2005.

Arbeidsgruppe 1 - profilering

Grappa har bedt alle skolene beskrive sin egen profil. Videre har de lansert en ide om en fellesprofil eller paraply for de nordnorske naturbruksskolene. Ideen har de kalt: "De arktiske naturbruksskoler". Utvikling og iverksetting av en slik profil må gjennomføres i et eget prosjekt, se vedlegg 3 - skisse til prosjekt.

Arbeidsgruppe 2 - samarbeid:

Grappa har utarbeidet et forslag som inneholder tiltak på regionalt (nordnorsk) nivå, fylkesnivå og på lokalt nivå. På regionalt nivå ønsket foreslår grappa et utdanningsseminar etter omtrent samme lest som naturbruksskolekonferansen i Harstad. Det første seminaret skulle avvikles vinteren 2006. Timingen er viktig i forhold til innføring av nye læreplaner ved skolene.

På fylkesnivå foreslår grappa at skolene og fylkesfaglaga arrangerer en årlig fagdag ved hver skole. Gruppas forslag er ellers beskrevet i vedlegg 4.

Arbeidsgruppe 3 - arktisk fagskole:

Det er behov for et faglig utdanningstilbud etter videregående skole. Ideen om en fagskole med Nordkalotten som geografisk område blei lansert av Trygve Brenna på konferansen i Harstad. Arbeidsgruppa har vurdert muligheter og hindringer for en slik fagskole. Dette er beskrevet i egen rapport - se vedlegg 5. Dersom en fagskole skal utvikles må dette gjøres i et eget prosjekt som naturbruksskolene har et eierforhold til.

3.5 Utdanningsseminar i Tromsø februar 2006

I opprinnelig prosjektplan blei det lagt opp til en konferanse og oppfølging i arbeidsgrupper. Etter at arbeidsgruppene hadde gjort sin jobb var det behov for et nytt møte på nordnorsk nivå for å oppsummere og sikre at arbeidet blir videreført. Behovet for et slikt seminar blei poengtert av arbeidsgruppe 2.

Seminaret blei avviklet den 28. februar og 1. mars i Tromsø. Lista over inviterte var den samme som for konferansen i Harstad.

Det var 24 deltakere på seminaret. Dette var noe færre enn ønskelig. Vefsn landbruksskole fikk sykdomsforfall og var dermed ikke representert.

En kortfattet rapport fra de tre gruppene som har arbeidet med profilering, samarbeid og fagskole blei lagt fram for seminardeltakerne. Responsen på arbeidsgruppens forslag var generelt positivt. Noen hadde betenkeligheter i forhold til en arktisk fagskole. Ikke for at det var en dårlig ide, men fordi terskelen for å få det til er ganske høy.

Et viktig tema var nye læreplaner (Kunnskapsløftet). Dette gir flere muligheter for å gjennomføre samarbeidstiltak mellom skolene og mellom næringa og skolene. Leder av det nasjonale læreplanutvalget, Oddvar Skråmestø, mente at timinga er meget god i forhold til å benytte seg av de muligheter som nye læreplaner gir både når det gjelder profilering (De arktiske naturbruksskoler), nye samarbeidsordninger og fagskole. Vi er heldige som er kommet i gang tidlig. Når det gjelder fagskole (arbeidsgruppe 3) mente han det var krevende å få dette til med dagens godkjennings- og finansieringsordning. Likevel må vi forvente endringer fra myndighetene i nær framtid, og det er derfor viktig å holde prosessen i gang "på første gir".

Seminaret var også et avslutningsarrangement for prosjekt Næring etter læring. Skolene var positive til å ta tømmene og gjennomføre tiltak. Etter en diskusjonsrunde var det omforent enighet om å gjennomføre konkrete tiltak.

Oppsummering av verkstedet på seminar den 1. mars:

Temadag

Det skal hver høst gjennomføres en temadag ved alle skolene. Aktuelle organisasjoner inviteres. Tema vil variere fra år til år. Skolene er ansvarlig for invitasjon og arrangement, men tema/program drøftes med organisasjonene på forhånd.

Skolegruppe

Det etableres ei arbeidsgruppe med en representant fra hver skole som i først omgang har ansvar for å gjennomføre fire tiltak:

1. **Profilering/markedsføring**
Ta utgangspunkt i ideen om "De arktiske naturbruksskoler" og prosjektskisse fra gruppe 1. Tiltaket gjennomføres som et eget prosjekt med arbeidsgruppa som styringsgruppe. Gruppa bør først fastsette mål, budsjett og finansiering for prosjektet.
2. **Nettverk**
Nettverket skal resultere i et bedre samarbeid mellom skolene og mellom skole og næring. I første omgang bør gruppa legge til rette for samarbeidstiltak mellom skolene.
3. **Fagskole**
Det forventes at det skal bli enklere å etablere fagskole både ut fra regelverk og finansiering. Arbeidsgruppa skal videreføre arbeidet med en "Arktisk fagskole" slik at man er i posisjon til å etablere en skole når rammevilkårene blir bedre.
4. **ANL/studiekompetanse**
Det er gode muligheter for synergi i et samarbeid mellom naturbruksskolene og -studiet Arktisk naturbruk og landbruk ved Universitetet i Tromsø. Naturbruksskolene kan utvikle et godt tilbud til elever som vil ha studiekompetanse. Forutsatt at elevene har den rette grunnkompetanse, vil naturbruksskolene være en utmerket rekrutteringsarena for ANL-studiet.

Gruppa konstituerer seg før påske og skal ha avviklet møte før 1. mai. Nordnorsk landbruksråd informeres om arbeidet på høstsamlingen 2007?.

Utdanningsseminar

Det skal avholdes et utdanningsseminar årlig for de nordnorske naturbruksskoler, landbruksorganisasjoner og fylkeskommuner. Bioforsk Nord er ansvarlig for tiltaket.

3.6 Gjennomføring av tiltak i 2006 og 2007

Skolegruppa blei konstituert på et telefonmøte kort tid etter seminaret med Gudmund Johansen som leder, og det blei gjort ei grov fordeling av arbeidsoppgaver.

For å komme i gang med tiltak 3 og 4 (fagskole og ANL-studium) blei det gjennomført et møte i juni 2006 med Uvett og ANL-studiet på Universitetet i Tromsø. Den ene hensikten med møtet var å finne om et fagskoletilbud kunne utvikles i samarbeid med etterutdanningsenheten ved Universitetet. Den andre var å gjøre det lettere å rekruttere studenter fra naturbruksskolene til ANL-studiet.

Aktiviteten i skolegruppa var minimal høsten 2006 og vinteren 2007. Hovedårsaken var arbeidspress på skolene med reform og omorganiseringer. Etter uformelle samtaler med noen av medlemmene og prosjektleder kom arbeidet i gang igjen våren 2007. Gruppa har startet et forprosjekt for å forberede et eget profileringsprosjekt for naturbruksskoleutdanning i nord. Arbeidstittelen er De Arktiske Naturbruksskoler i tråd med utkastet til arbeidsgruppe 3. Forprosjektet ledes av Troms Landbruksfaglige senter. Gruppa har hatt flere telefonmøter og har på agendaen et fysisk møte i august hvor flere tiltak skal planlegges.

4. Resultater og diskusjon

Prosjektet er blitt større og har tatt lengre tid enn opprinnelig forutsatt. Dette har flere årsaker. Generelt er avstanden mellom naturbruksskoler og landbruksnæring er blitt enda større etterreform 94 enn man forestilte seg ved prosjektstart. I tillegg kom det en ny reform i prosjektperioden (Kunnskapsløftet). Denne reformen gir muligheter, men i oppstartfasen har den krevd ressurser og fokus fra skolene som har gjort det vanskeligere for skolelederne å sette av tid til vårt prosjekt.

Det er arrangert to samarbeidskonferanser mens det i oppdrag og prosjektbeskrivelse er lagt til grunn en konferanse. Dette var nødvendig for å oppnå prosjektets mål. Første konferanse i Harstad var konstruktiv, og mye av tida blei brukt til å få fram status ved skolene og status for nordnorsk landbruksnæring. Seminaret i Tromsø var langt mer resultatorientert, og man blei enig om å gjennomføre konkrete tiltak. Arbeidet i de tre arbeidsgruppene var viktig i prosessen både for å skaffe informasjon og for å tilrettelegge for gode løsninger.

4.1 Oppfølging av seminaret i Tromsø

Skolegruppa

Skolegruppa blei etablert på seminaret i Tromsø.

Gjennomføring av tiltak har ikke skjedd i forventet tempo, men i løpet av våren 2007 er gruppa kommet i gang og ting begynner å skje. Det er flere årsaker til at det har gått litt tregt:

- Kritisk fase når prosjekt avsluttes og flere samarbeidende organisasjoner skal videreføre arbeidet.
- Forankring/eierforhold til tiltakene har ikke vært sterk nok.
- Stort arbeidspress på grunn av Kunnskapsløftet.
- Skolene er en fylkesorganisasjon. Nytt å arbeide på nordnorsk plan.
- Organisere prosjekt med ekstern finansiering er en uvant arbeidsform.

Skolegruppa har valgt å ta tak i profilering og markedsføring og har satt i gang forprosjekt. Profilering er viktig både overfor ungdom som ønsker landbruksutdanning, men også overfor ungdom som kan bruke naturbruksskolen som en plattform for høyere utdanning innafor biologi eller andre realfag. Dette vil bli organisert som et prosjekt som søkes finansiert med eksterne midler.

Gruppa har også nettverkstiltak for lærere på agendaen. Tiltak i forhold til fagskole vil sannsynligvis måtte stå på vent fordi man med nåværende finansiering av fagskoler, har for dårlig økonomisk grunnlag for en skole. I tillegg er godkjenningsordninga omfattende, og mange mener prosessen bør fryses, men ikke avsluttes. I denne løsninga ligger det at man har håp om at regelverk og finansiering av fagskoler vil bli forbedret.

Temadager

Temadager blei gjennomført i 2006 ved noen skoler med godt resultat. Vi forutsetter at alle skolene får dette til høsten 2007.

Utdanningsseminar

På utdanningsseminaret i 2006 blei det satt fram ønske om at et slikt seminar måtte arrangeres årlig. Vinteren 2008 vil det være aktuelt å gjennomføre et nytt seminar under forutsetning av at skolegruppa har fått i gang profileringsprosjektet.

4.2 Måloppnåelse

I forhold til hovedmålet har prosjektet levert minst det en kunne forvente ved prosjektstart.

Målet om å etablere samarbeidsarena er oppfylt gjennom de to seminarene som er avviklet, og gjennom vedtaket på siste seminar om å gjøre dette til et årlig arrangement.

Andre og tredje mål er vanskelig å måle, men begge er lagt til grunn ved valg av tema på seminarene slik at deltakerne har fått gode innspill. Det samme gjelder det fjerde målet. Samarbeid mellom næring og skole har vært grunntanken i prosjektet. Både på seminar og i arbeidsgrupper har det vært samarbeidstiltak som har resultert i et bedre nettverk mellom skoler, næring og forvaltning. Dette nettverket er meget viktig når man nå arbeider videre med konkrete tiltak.

4.3 Erfaringer og oppfølgingsbehov

Det er et stort gjensidig informasjonsbehov mellom skole og landbruksnæring. Prosjektet har gjort en start, men dette må det arbeides med kontinuerlig. De fleste av dagens bønder med landbruksutdanning gikk på en landbruksskole som var svært forskjellig fra dagens naturbruksskole. Naturbruksskolene på sin side er blitt mer "allmennskole", og det er blitt mer krevende for lærere å være oppdatert på utviklingen i næringa.

Naturbruksskolene har i større grad hamnet utenfor landbruksnettverket. For framtida er det viktig at skolene blir inkludert i nettverk både på fylkesplan og på nordnorsk plan. Samtidig må skolene sjøl være utadrettete og synlige deltakere.

Tiltakene som blir gjennomført som en følge av prosjektet er temadager, samarbeids-/utviklingsprosjekt og utdanningsseminar. At disse tiltak føles opp på en god måte, vil først og fremst være opp til skolene, men det forutsetter også at Nordnorsk Landbruksråd, landbruksorganisasjonenes fylkeslag og Bioforsk er aktive medspillere.

5. Økonomi

Budsjettet for prosjektet var på totalt 279 000 kr. Det blei søkt tilskudd fylkeskommunene og fra BU-fond (Fmla) i de tre nordnorske fylker etter egen finansieringsplan. Innvilga tilskudd utgjorde 190 000 kr, resten måtte finansieres med egenandeler fra Bioforsk, landbruksnæring og skolene.

Da prosjektet blei mer omfattende enn forutsatt, er kostnadene betydelig større enn budsjettet. Det er først og fremst til prosjektledelse at kostnadene er høgere. Dette er dekt inn med egenandel fra Bioforsk. Egenandelen fra skolene og landbruksnæringa er stipulert og ligger noe høgere enn budsjettet.

Prosjektet har innfridd innafor de økonomiske rammer som blei stilt til disposisjon.

6. Referanser

Karlsen, Å & Rønning, W. (2004): Kompetansebygging for ei framtidig landbruksnæring i Nordland. NF - arb.notat 1016.

Gideonsen, H. B. (2004): Landbruk i endring og naturbruksskolenes rolle. Notat.

St. meld nr 30 (2003-2004): *Kultur for læring*. Sammendrag. Utdannings- og forskningsdepartementet

Troms fylkeskommune (2005): *Klart æ kan!* Kompetanseutvalgets rapport til fylkesrådet

Nordland fylkeskommune (2005): Framtidig landbruksutdanning i Nordland. Fylkestingsak 61-2005

7. Vedlegg

Oversikt over vedlegg

Nr Emne

- 1 Utdanningskonferanse i Harstad 26.- 27.04.05. Program
- 2 Mandat arbeidsgrupper
- 3 Framlegg arbeidsgruppe 1
- 4 Framlegg arbeidsgruppe 2
- 5 Framlegg arbeidsgruppe 3

Næring etter læring

- fremtidsverksted for nordnorske naturbruksskoler

Før Reform 94 var det fire landbruksskoler og en gartnerskole i Nord-Norge. Det har skjedd store forandringer ved disse skolene og i den videregående opplæring generelt. Skolene må forholde seg til nye krav til undervisning og økonomiske, rammer samtidig som det er krevende å holde elevtallet oppe. Det er stort behov for informasjon fra skole til næring.

Nordnorsk landbruksnæring må møte utviklinga med høg kompetanse, utnytte flere muligheter for verdiskaping og forsterke næringas nordnorske identitet.

Konferansen "Næring etter læring" arrangeres av Nordnorsk kompetansesenter Holt på oppdrag av Nordnorsk landbruksråd for å diskutere de utfordringene som næring og skoler står overfor.

Påmelding til Naturbruksskolekonferansen

Påmeldingsfrist: mandag 11. april 2005

Ja, jeg melder meg på;

Navn: .....

Adresse: .....

Telefon: .....

e-post: .....

Påmelding til:

Nordnorsk kompetansesenter Holt

Pb. 6232, 9292 TROMSØ

Tlf.: 77663200 ; e-post: holt@holt.planteforsk.no

Næring etter læring

Naturbruksskolekonferansen

26. - 27. april – Grand Nordic Hotell, Harstad

Program

Tirsdag 26. april

- 10.30 Registrering
- 10.45 Åpning
Bjørn Mathisen, Nordnorsk Landbruksråd
- 11.00 "Med kunnskap skal landet bygges."
Naturbruksskolene i dag sammenlignet med den gode gamle landbruksskolen.
Innlegg: Tone Mosebø, medlem i læreplanutvalget
Kommentar: Wenche Kristiansen, gårdbruker
- 11.50 Er naturbruksdanninga tilpasset et landbruk i rask endring?
Inlegg: Astrid Olsen, gårdbruker
Kommentar: Gudmund Johansen, rektor
- 12.40 Lunsj
- 13.40 Arktisk landbruk – kompetansebehov i ei næring med sterkere fokus på regionale fortrinn
Innlegg: Agnar Hansen, gårdbruker
Kommentar: Eva Britt Birkenes, rektor
- 14.30 Naturbruksskolen - et naturlig valg for bygdeungdom?
Innlegg ved to elever eller nyutdannet ungdom
- 15.15 Pause
- 15.30 Verksted: Skolens oppgave og funksjon i et framtidig arktisk landbruk
Leder: Odd-Arild Finnes, Nordnorsk kompetansesenter Holt
- 17.00 Oppsummering
17.30 Slutt for dagen
- 20.00 Middag

Program

Onsdag 27. april

- 08.30 Refleksjoner over gårdsdagen
- 08.45 Hvordan kan naturbruksskolene videreutvikle nordnorsk landbruk gjennom etterutdanningstilbud?
Innlegg: Bjarne Leonardsen, gårdbruker
Kommentar: Konrad Fagereng, inspektør
- 09.30 Pause
- 09.45 Naturbruksskolene – en utviklingskraft for nordnorske bygder?
Innlegg fra Nordland, Troms og Finnmarks fylkeskommuner
- 11.00 Spørsmål og diskusjon
- 11.10 Hvordan kan vi spille hverandre gode – tiltak for å forbedre samarbeidet. Mandat til arbeidsgrupper. Diskusjon
Prosessleder: Odd-Arild Finnes
- 12.10 Oppsummering, avslutning
Agnar Hansen, Nordland Bondelag
- 12.30 Lunsj

Prosjekt
Næring etter læring

ARBEIDSGRUPPER ETTER NATURBRUKSSKOLEKONFERANSEN

Overordna mål:

Gjøre naturbruksskolene best mulig rustet til å utdanne framtidige bønder og andre næringsutøvere.

Arbeidsgruppe 1:

Mål:

Forbedre elevtilgang og kvaliteten på nordnorsk naturbruksutdanning gjennom tydeligere profil og bedre markedsføring av skoletilbudet.

Mandat:

Foreslå hvordan de nordnorske naturbruksskolene kan tydeliggjøre sin profil med de ressurser de disponerer og de rammer som læreplanene setter. Gruppen skal vurdere hvordan hver skole kan ha sin egenart samtidig som det samla skoletilbudet i landsdelen er dekkende (forslag til arbeidsdeling).

Foreslå hvordan skolene kan markedsføre seg bedre og vurdere/foreslå et felles markedsføringsopplegg.

Sammensetning:

Laila Hoff
Terje Nystabakk
Harald Bjørn Gideonsen
Laila Hagalid Berntsen

Sekretær:

Unni Hellebø Andreassen

Arbeidsgruppe 2:

Mål:

Forbedre elevtilgang og kvaliteten på det samla tilbudet fra naturbruksskolene i Nord-Norge gjennom et bedre samarbeid mellom landbruksnæringa, skolene og fylkeskommunene.

Mandat:

Gruppen skal:

- foreslå rammer for samarbeidets omfang og organisering
- gi forslag til samarbeidsarena
- foreslå hvilke aktører som skal være med på samarbeidet
- foreslå konkrete tiltak man bør samarbeide om (i tillegg til felles markedsføring som gruppe 1 jobber med)

Sammensetning:

Eva Britt Birkenes
Agnar Hansen
Håkon Figenschau
Bjarne Leonardsen

Sekretær:

Odd Arild Finnes

Arbeidsgruppe 3:

Foreløpig ide:

Det er behov for en fagskole som kan gi kvalifikasjoner på nivå mellom videregående skole og høyskole. Den må gi formell kompetanse.

Mål:

Nordisk fagskole som leverer kompetanse tilpasset Arktisk Naturbruk.

Nordisk fagskole som er en del av Arktisk Naturbruk, basert på lokalkunnskap, lokal forskning, nærhet og samarbeid.

Skal være tilpasset og tilrettelagt slik at kompetansen blir godkjent ved senere høyskolestudier.

Mandat:

Gi ideen innhold og forankring og lage en beskrivelse som kan legges til grunn for en prosjektplan (ta første steg).

Sammensetning:

Trygve Brenna, leder
Oddny Asbøl
Øystein Ballari

Sekretær:

Odd Arild Finnes

Næring etter læring

Prosjektskisse

De arktiske naturbruksskoler

Bakgrunn:

På bakgrunn av naturbruksskolekonferansen i Harstad i februar 2005, i regi av Nordnorsk Landbruksråd, ble det oppnevnt tre arbeidsgrupper, hvorav arbeidsgruppe 1 har hatt som mandat å lage forslag til hvordan de nordnorske naturbruksskolene kan bli bedre profilert og markedsført. Dette er viktig for å imøtekomme krav fra næring, nye lærerplaner, reduserte søkertall til skolene og viktigheten med kompetanse i næringen.

Styringsgruppen har bestått av følgende;

Harald Bjørn Gideonsen, Rå videregående skole

Laila Hoff, Vefsn landbrukskole

Laila Hagalid Berntsen, Tana videregående skole

Terje Nystabakk, Kleiva landbruksskole

Unni Hellebø Andreassen, sekretær, Nordnorsk Landbruksråd

Styringsgruppen har hatt to telefonmøter og en skriftlig kartlegging fra de grønne naturbruksskoler i landsdelen. På denne bakgrunn er det her utarbeidet et forslag om en felles profil " De arktiske naturbruksskolene".

I dette ligger ønsket om å ha en felles paraply for de ulike skolene, og ønsket om å bruke arktisk begrepet som en merkevare for profilering og markedsføring.

Mål:

Forbedre elevtilgang og kvaliteten på nordnorsk naturbrukutdanning gjennom tydeligere profil og bedre markedsføring av skoletilbudet.

Delmål:

Å få bekjentgjøre de tilbud som eksisterer i de ulike skolene.

Kostnadseffektivisering

Problemstillinger:

Mandatene til skolene bør utvides. Skoleeierne (her Fylkeskommunene) bør involveres og gi de enkelte skolene utvidet mandat.

Skoler sliter i dag fordi det settes fokus på budsjett.

Det er viktig å utnytte disse skolenes fortrinn som framskutte poster/spydspisser for fylkeskommunenes mål som regionale utviklingsaktør for den naturbruksbaserte næring landsdelen.

Skoleanleggene og den kompetanse skolene besitter må tilrettelegges for å bli innovative sentra for den næringsutvikling og omstilling som næringa står ovenfor.

Skolene vil da kunne bli viktige aktører også for den måloppnåelse som L&M departementet har for næringa.

Skolene bør samarbeide om innholdet i skolene. Muligheten for en større spesialisering bør vurderes slik at ikke alle skolene har likt tilbud på de "høyere" trinn, men opprettholde grunnkurstrinnet på de ulike skolene. Dette kan gi grunnlag for en elevutveksling på høyere trinn, og mer spesialisert undervisning.

Dette kan igjen utvide markedsgrunnlaget i skolene. Dette i tillegg til en økt næringstrettet aktivitet ved skolene vil være positive elementer som høyner den totale aktivitet og interesse for skolene og den framtidige rekruttering.

Samarbeide om elevene og ikke konkurranse er viktig for å lykkes! Avstanden mellom skolene er så stor at man kan ikke fylle opp klasser ved en skole ved å legge ned en annen. Resultatet vil da bli at naturbruksutdanningen velges bort for andre studieprogram.

Det bør utarbeides rom for ulike lokale tilpasninger.

En bør hele tiden jobbe mot nye målgrupper, dette for blant annet å imøtekomme det reduserte søkertallet.

Forslag fra arbeidsgruppe 2 - Samarbeid

I. Bakgrunn/mandat

Både innafor landbruksnæringa og innafor skolene har det skjedd store forandringer i løpet av de siste 10 år. Skolene har gått over fra å være landbruksskoler med tette band til landbruket til bli videregående skoler i naturbruk. Fagfeltet for skolene er blitt bredere, og skolene rekrutterer flere typer elever enn bare de landbruksinteresserte. Endringene har resultert i at det er blitt "mer skole og mindre landbruk" ved skolene. Kontakten mellom næring og skole er generelt blitt dårligere. Ikke alle bønder har fått med seg de endringene som har skjedd ved skolene etter reform 94, og mange i næringa mener at skolene gir ei svakere yrkesutdanning enn tidligere. Samtidig etterlyser skolene et større engasjement fra næringa for landbruksutdanning. Man har kommet inn i en negativ spiral som det er behov for å bryte.

I april 2005 blei det arrangert en naturbruksskolekonferanse i Harstad hvor utgangspunktet var at et framtidig nordnorsk landbruk er avhengig av at alle som skal arbeide i næringa er faglig dyktig. Etter konferansen blei det oppretta tre arbeidsgrupper som fikk i oppgave å konkretisere tiltak på tre områder som er viktig for framtidig nordnorsk naturbruksutdanning. Arbeidsgruppe 2 fikk i oppgave å jobbe fram tiltak som gir bedre samarbeid. Gruppen har hatt følgende sammensetning:

Eva Britt Birkenes
Agnar Hansen
Håkon Figenschau
Bjarne Leonardsen
Odd Arild Finnes (skretær)

A. Formål:

Forbedre elevtilgang og kvaliteten på det samla tilbudet fra naturbruksskolene i Nord-Norge gjennom et bedre samarbeid mellom landbruksnæringa, de grønne naturbruksskolene og fylkeskommunene.

B. Mandat:

Gruppen skal:

- foreslå rammer for samarbeidets omfang og organisering
- gi forslag til samarbeidsarena
- foreslå hvilke aktører som skal være med på samarbeidet
- foreslå konkrete tiltak man bør samarbeide om (i tillegg til felles markedsføring som gruppe 1 jobber med)

II. Gruppens vurdering

A. Elever

Naturbruksskolenes store utfordring er elevtilgang. Dette varierer sterkt fra skole til skole i Nord-Norge. Ei anna stor utfordring for skolene er å tilfredsstille både de elevene som ønsker en målrettet yrkesutdanning og de som ønsker ei brei grunnutdanning i biologi. Utfordringene møtes og må fortsatt møtes med flere strategier og tiltak fra skolenes side. En av disse strategiene bør etter gruppens vurdering være bedre samarbeid mellom skole og landbruksnæring og bedre samarbeid mellom skolene.

Det er fortsatt mange som overtar gård uten å ha landbruksutdanning. Andre tar landbruksutdanning utafor landsdelen. Et nødvendig tiltak for å endre på dette, er at hver bonde omtaler naturbruksskolene positivt i sin familie og sitt nærmiljø. Dette forutsetter at skolene har gjort seg fortjent til det gjennom å gi elevene ønsket kompetanse. Skal man lykkes i å gjøre landbruksnæringa til bedre ambassadører for naturbruksskolen, må dialogen mellom næring og skole bli bedre.

Naturbruksskolen er et godt utdanningsalternativ for elever med interesse for biologi og et godt alternativ til allmenfag. Skolene gjennomfører forskjellige tiltak for å gjøre utdanninga kjent. Landbruksnæringa kan også bidra til å gjøre dette utdanningstilbudet bedre kjent.

B. Samarbeid mellom skolene

Naturbruksskolene har et visst samarbeid, men er på mange måte også konkurrenter om elever. I næringslivet har man oppnådd størst effektivitet der bedriftene er både konkurrenter og samarbeidspartnere. Vi bør tilstrebe samme holdning mellom naturbruksskolene, men det krever at man er tydelig på hvilke områder man er konkurrenter og hvilke områder man er samarbeidsparter. Aktuelle samarbeidsområder er implementering av ny læreplan, profilutvikling, markedsføringstiltak, kompetanseutvikling/etterutdanning av lærere. Et mål for samarbeidet er å forsterke naturbruksutdanninga som utdanningsalternativ og å sikre at skolene gir et tilbud i tråd med framtidens behov.

C. Arktisk Landbruk

Gjennom Nordnorsk Landbruksråd arbeider nordnorske bønder med strategier og tiltak for å ta vare på og utvikle det nordnorske landbruk. En av strategiene i dette arbeidet er at nordnorsk landbruk skal framstå som spesielt og med høg kvalitet. I denne strategien er et av tiltakene å ta eierskapet til begrepet arktisk landbruk. I et framtidretta arbeid er det naturlig å ikke bare ha fokus på aktiviteter i innafør næringa, men også kunne presentere og implementere strategien hos framtidige bønder og ungdom med interesse for landbruk. Den beste arena for dette er naturbruksskolene.

III. Forslag til tiltak

Arbeidsgruppen foreslår noen konkrete tiltak som skal forbedre samarbeid og samhandling i tråd med gruppens mandat.

A. Utdanningsseminar

Utdanningsseminar for nordnorsk naturbruksutdanning (grønn del) skal være et samarbeidsforum mellom skolene, fylkeskommunene og landbruksnæringa. Seminaret arrangeres etter behov, det første vinteren 2006. Formålet med seminaret er å forene kreftene for ei best mulig nordnorsk naturbruksutdanning som gir skolene flere elever og i neste omgang kompetente yrkesutøvere ut i næringa.

Første seminar arrangeres i februar 2006. Seminarets tittel: Utdanning for arktisk naturbruk. Deltemaer: Nye læreplaner - muligheter og trusler, profilering av nordnorsk (arktisk) naturbruksutdanning, felles markedsføringstiltak, arktisk fagskole, landbruksnæringas engasjement overfor skolene. For at seminaret skal bli en realitet er det viktig at fylkeskommunene kan være med både gjennom deltakelse og økonomisk støtte. Andre viktige deltakere er naturbruksskolene, organisasjonene tilknyttet Nordnorsk Landbruksråd og FmLa i de tre nordnorske fylker. Nordnorsk kompetansesenter Holt er teknisk arrangør. Seminaret skal gi gjensidig informasjonsutveksling, bygge nettverk og legge grunnlaget for tiltak. Seminarets suksess er avhengig av at man får i gang konkrete samarbeidsprosjekt i etterkant.

B. Fagdag på skolene

En årlig temadag ved alle skolene hvor alle lærere som underviser i landbruksfag på skolen er med og møter landbruksorganisasjoner og rådgivingstjeneste. Hvem som deltar fra rådgivingstjenesten kan variere etter hvilket tema man velger det enkelte år. Ansvarlig: Fylkessekretariat i Bondelag og/eller Bonde- og Småbrukarlag og rektor ved hver enkelt skole.

C. Samarbeid lokalt

Hver skole har en eller annen form for samarbeid mellom lokale landbruksorganisasjoner og/eller bønder i nærmiljøet. Arbeidsgruppa har ingen konkrete forslag på dette nivået, men oppfordrer skolene til å videreutvikle samarbeid lokalt.

Agnar Hansen

Eva Britt Birkenes

Håkon Figenschou

Bjarne Leonardsen

Odd Arild Finnes
sekretær

Næring etter læring

02.01.06

Rapport

Arbeidsgruppe 3: Nordisk Arktisk Fagskole

Bakgrunn

Det er behov for ei mer spisset faglig utdanning etter videregående skole. Tidligere blei dette behovet dekket gjennom et ettårig agroteknikkurs. Dette tilbudet er imidlertid blitt borte etter reform -94. I dag vil det være naturlig å gi dette utdanningstilbudet som en ettårig fagskole, i utdanningssystemet plassert mellom videregående skole og høgskole. Ideen om en Nordisk Arktisk Fagskole blei lansert på naturbruksskolekonferansen i Harstad 2005. Inspirasjonen kom etter at det er satt i gang arbeid med å etablere en Midtnordisk Fagskole. For å utrede ideen blei det oppnevnt ei arbeidsgruppe med følgende sammensetning:

Tryggve Brenna
Oddny Asbøl
Øystein Ballari
Odd Arild Finnes (sekr)

Gruppas mandat var å videreutvikle ideen slik at det kan utformes en prosjektbeskrivelse. Mål for fagskolen:

- Nordisk fagskole som leverer kompetanse tilpasset Arktisk Naturbruk.
- Nordisk fagskole som er en del av Arktisk Naturbruk, basert på lokalkunnskap, lokal forskning, nærhet og samarbeid.
- Skal være tilpasset og tilrettelagt slik at kompetansen blir godkjent ved senere høgskolestudier.

Arbeidsgruppen har hatt tre møter hvorav to telefonmøter.

Utfordringer

Gruppen har avdekt viktige flaskehalsar for å kunne etablere en fagskole og hvilke veivalg som må gjøres før et prosjekt kan dras i gang. Kort oppsummert:

Nokut-regler:

Nokut (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) er et statlig organ for godkjenning og kvalitetssikring av høyskole- og fagskoleutdanning. Godkjenningskravene gjelder både faglig innhold og administrative forhold(eierform, styre, ansvarsforhold). Reglene innebærer at det må gjøres et omfattende planleggingsarbeid før en skole kan etableres.

Finansiering:

Fagskoleutdanninga er ikke lovpålagt på samme måte som den videregående. Når fylkeskommunene har begrensede midler vil ikke fagskoleutdanninga bli prioritert. Man kan si at fagskoleutdanninga faller mellom to stoler i utdanningssystemet. Det jobbes bl a fra Bondelaget med å endre på dette. Det er ønske om fagskoletilbud i mange næringer og bransjer.

Nordisk samarbeid:

Det vil være spennende å få til en nordisk modell. Det er skoler i Nord- Finland og i Nord-Sverige som det vil være interessant å samarbeide med. Samtidig vil det kreve mye ekstra

fordi utdanningssystem, kultur og språk er forskjellig og i tillegg er det lange geografiske avstander.

Tilknytning til høgskolesystemet:

Høgskolen i Nord-Trøndelag (HINT) har vært pådriver for etablering av Midtnordisk fagskole og et naturlig tilknytningspunkt mot høgskolesystemet for denne skolen. Vi har ikke en tilsvarende høgskole nord for polarsirkelen som står klar til å ta denne rollen. Universitetet i Tromsø, ved ANL-studiet kan være et alternativ, men studiet er nytt og har begrensede administrative ressurser.

Eierforhold:

En avgjørende suksessfaktor for fagskolen er at naturbruksskolene i landsdelen vil satse på dette prosjektet, bruke krefter på å få den etablert og bruke krefter på å etablere et godt tilbud. Skolene må være i førersetet og ha et eierforhold til prosjektet.

Fagfelt

Utdanninga skal gi elevene mulighet for fordyping og for ei solid faglig utvikling. Sjøl om fagskolen er tilknyttet flere naturbruksskoler, bør det faglige tilbud ikke være for vidt.

Aktuelle fagfelt:

Mat og matkultur:

Naturbruksskolene har tradisjonelt hatt fokus på råvareproduksjon. I framtida vil flere ha behov for kunnskap om videreforedling og mon merkevarebygging. Et fagfelt som kan passe inn på skolene i Nordland.

Naturbasert reiseliv:

Et tilbud er allerede i gang ved Tana vg skole og dette kan videreutvikles til fagskoleutdanning.

Geit:

Geita er et nordnorsk dyr og Senja vg skole ha gode forutsetninger for å gi et nasjonalt fagskoletilbud i geitehold.

Strategisk vurdering

Arbeidsgruppa anbefaler at man ikke gaper for høgt i starten med et for omfattende konsept for fagskolen. En arktisk fagskole i naturbruk bør i første omgang omfatte de tre nordnorske fylker. Samarbeid med skoler i Sverige og Finland kan komme på et seinere tidspunkt.

Det må på et tidlig tidspunkt avklares om man skal samarbeide med HINT for å realisere fagskolen eller om fagskolen skal tilknyttes en institusjon i landsdelen.

Før det er aktuelt å gå videre med arbeidet må naturbruksskolene avklare om de vil satse for å få etablert en arktisk fagskole. Dersom skolene er positive må det etableres ei prosjektgruppe som kan arbeide videre med saken.

Oddny Asbøl

Øystein Ballari

Tryggve Brenna

Odd Arild Finnes